

НОВИКОВА А. А., ЧИНЧОЙ А. А. Использование научно-технического потенциала агропромышленных выставок для реализации методов математического моделирования в курсах алгебры и физики общеобразовательной школы.

В статье рассмотрены отдельные дидактические вопросы реализации межпредметных связей курсов физики и алгебры в процессе изучения современных технологий в сельском хозяйстве; намечены пути популяризации современных технических знаний среди учеников; описано реализацию проектного обучения как средства формирования у учащихся умений и навыков математического моделирования.

Ключевые слова: научно-технический потенциал, агропромышленные выставки, методы математического моделирования, учебный исследовательский проект.

NOVIKOVA A. O., CHINCHOY O. O. Use of scientific and technical potential agricultural exhibitions for implementation of methods of mathematical modeling in algeby and physics courses of general learning school.

The article deals with separate didactic questions of the implementation of interdisciplinary connections between the courses of physics and algebra in the process of studying modern technologies in agriculture; the ways of popularizing modern technical knowledge among pupils of youth are outlined; describes the implementation of project training as a means of forming students skills and abilities of mathematical modeling.

Keywords: scientific and technical potential, agro-industrial exhibitions, methods of mathematical modeling, educational research project.

УДК 378.014.6:005.6

Плющ В. М.

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ

У статті проаналізовано основні підходи до визначення поняття якості освіти. Визначено якість головним параметром освіти, що має інтегральний характер та охоплює всі основні функції і види діяльності. Наголошено, що категорія якості освіти має пряму залежність від міри залучення студентів до освітнього процесу та самостійної роботи студентів. Одним із шляхів модернізації та удосконалення самостійної роботи студентів запропоновано використання в її організації компетентнісного підходу, відповідно до якого пріоритетною метою професійної підготовки є формування комплексу компетентностей, пов'язаних з самоорганізацією та саморегуляцією, що досягається шляхом залучення студентів до цілепокладання, планування освітньої діяльності, підтримки і стимулювання вибору шляхів досягнення результатів у взаємодії з викладачами (управління, співуправління та самоуправління самостійною роботою).

Ключові слова: якість освіти, професійна підготовка, самостійна робота студентів, компетентнісний підхід.

Завданням сучасних закладів вищої освіти є надання якісних освітніх послуг особистості з метою її подальшого професійного становлення і

розвитку. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2022 роки визначено головні напрями, пріоритетні завдання і механізми реалізації державної політики у галузі освіти, структуру та зміст системи освіти, що вимагає якісної підготовки майбутніх фахівців. Основними кроками підвищення якості освіти визначено “формування якісного контингенту закладів вищої освіти, сучасний зміст освіти, функціонування внутрішньої та зовнішньої системи забезпечення якості освіти, впровадження нових моделей підготовки фахівців (реформування освіти регульованих професій – медична, юридична та педагогічна освіта), проведення наукової атестації” [3].

Зазначимо, що категорія “якість освіти”, як мета, у освітній практиці, потребує подальшого вивчення. Сучасний стан проблеми якості освіти віддзеркалює протиріччя, які виникають між зростаючими вимогами суспільства до фахівців, їх здібностей до проектування, прогнозування та фактичним рівнем освіти й розвитку випускників (часто виявляється нижче сучасних вимог). Отже, принципового значення набуває пошук нових підходів до підвищення ефективності організації й управління освітніми системами, особливо вищою освітою з орієнтацією на її якісні аспекти.

Проблеми якості вищої освіти і визначення її результативності досліджують учені різних країн, зокрема, Г. А. Бодровський, В. В. Краєвський, І. Я. Лернер, М. І. Махмутов, А. І. Субетто, С. Ю. Трапїцин, С. Е. Шишов та інші.

Метою статті є дослідження сутності поняття “якість освіти” та аналіз стану забезпечення якості вищої освіти та визначення шляхів її підвищення.

Філософські уявлення щодо категорії якості дають підстави розглядати її як системно-соціальний феномен, сукупність властивостей якого спрямована на забезпечення вимог і потреб споживача у теперішньому та майбутньому часі [4, с. 8].

Категорія якості освіти в педагогіці довгий час розглядалась лише відповідно до логіки засвоєння та якості знань. Більш пізні дослідження дидактики і теорії управління розвитку школи орієнтовані не тільки виключно на якість знань, але і на якість особистості, її освіченість.

Сучасні дослідження категорії якості освіти характеризуються глибоким проникненням до її структури, своєрідним системно-методологічним перетворенням теорії якості освіти з урахуванням системного поглядів. В сучасній літературі якість розглядається як категорія науки, що включає теорію якості, теорію вимірів і оцінки якості, теорію управління якістю.

Аналіз науково-педагогічної літератури доводить наявність різних підходів до визначення якості освіти:

- основа існування об'єкта або процесу; має подвійну обумовленість, яка розкривається через “систему моментів” якості: властивості, система, цілісність, мінливість [10];
- як результат діяльності, а саме як сукупність його характеристик, що

відносяться до здатності задовольняти встановлені і передбачувані потреби; по-друге, як процес, спрямований на досягнення запланованих результатів з урахуванням внутрішнього потенціалу і зовнішніх умов об'єкта [5, с. 15];

– збалансована відповідність вищої освіти (як результату, як процесу, як освітньої системи) різноманітним потребам, цілям, вимогам, нормам (стандартам); системна сукупність ієрархічно організованих, соціально значущих сутнісних властивостей (характеристик, параметрів) вищої освіти [9, с. 11];

– інтегральна характеристика освітнього процесу і його результатів, що показує міру їх відповідності поширеним в суспільстві уявленням про те, яким повинен бути освітній процес і яким цілям він повинен служити [2, с. 121];

– збалансована відповідність вищої освіти (як результат, як процесу, як освітньої системи) багатоманітним потребам, цілям, вимогам, нормам [6];

– комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне і практично ефективне формування компетентності та професійного свідомості [7, с. 77].

Незважаючи на своє різноманіття, можна виділити три підходи до визначення поняття якості освіти. Згідно першого підходу - виокремлюється незначна кількість параметрів. Така простота підходу, на нашу думку, з одного боку є перевагою, проте не дає можливість чітко простежити, які особливості слід враховувати під час оцінки рівня якості.

В другому підході до визначення якості освіти спостерігаємо навпаки детальну класифікацію ознак. Наприклад, на думку Г. А. Бордовського та С. Ю. Трапідина, якість освіти варто розглядати в сукупності семи груп ознак, а саме як:

- похідну якості професорсько-викладацького складу;
- відповідність вимог споживачів освітніх послуг або державним стандартам;
- змінну, яка можна виміряти;
- показник рейтингу навчального закладу;
- відповідність стандартам і вартості;
- відповідність ресурсам з урахування потреб споживачів та здатності освітнього закладу відповідати їм;
- відповідність прихованим потребам споживачів [1, с. 17-20].

Недоліком зазначеного підходу, на нашу думку, є те, що визначення якості освіти, засновані на розгляді потреб зацікавлених сторін, а результати освіти, розділені на окремі групи, в той час як відносно освітнього процесу і його характеристик цього не зроблено.

Класифікація визначень якості освіти повинна не тільки враховувати всі можливі підходи, а й бути збалансованою і досить ємною, що відображено на нашу думку, у третьому підході. У дослідженнях А. І. Субетто якість

визначається як складна філософська, системна економічна і соціальна категорія, яка розкривається через систему визначень, що відображають багатоаспектність поняття, яке є:

- сукупністю властивостей (аспект властивостей);
- ієрархічною системою властивостей або якостей частин об'єкта або процесу (аспект структурності);
- динамікою властивостей (аспект динамічності) суттєва визначеність об'єкта або процесу, внутрішній момент, що виражається в закономірному зв'язку складових частин, елементів (аспект визначеності) [10].

Отже, на наш погляд, якість освіти можна визначити як динамічну сукупність властивостей і характеристик процесу і результату навчання, яка формується в залежності від очікувань зацікавлених сторін (споживачів) і рівня розвитку закладів вищої освіти.

Категорія якості освіти має пряму залежність від ступеня залучення студентів до освітнього процесу, їх зацікавленості, активності у виборі програми, рівня її складності, способів засвоєння, досягнення результатів тощо. Щоб студент оволодів необхідними навичками виконання різноманітних видів діяльності, його треба навчати працювати самостійно. Розглядаючи якість освіти як "результат зусиль особистості з самоосвіти та результат зусиль навчальних закладів зі створення умов для цього", С. Є. Шишов наголошує на перспективності такого підходу [11].

Проведений аналіз психолого-педагогічної літератури та практики здійснення професійної педагогічної освіти доводять, що на сьогоднішній день існують проблеми в організації самостійної роботи студентів: як правило вона не має системності, перевага надається передусім самостійній роботі репродуктивного типу, організація самостійної роботи студентів слабо пов'язана з розвитком самостійності, як якості особистості. Тобто самостійна робота поки не стала фактором, який забезпечує якість освіти, не зважаючи на те, що час, що виділяється на неї – не менше 50% від загального кількості у кожній дисципліні.

Разом з тим, питання якості освіти та організації самостійної роботи визначається і діяльністю викладача, оскільки саме він структурує зміст дисципліни і здійснює розподіл аудиторної та самостійної роботи, планує різні форми і види самостійної роботи, здійснює контроль над її виконанням.

Отже, з метою усунення окресленого недоліку вважаємо доцільним використання рівневого підходу до управління взаємодією головних суб'єктів освітньої діяльності [8]. Відповідно до якого вважаємо найбільш дієвим управління самостійною роботою студентів, під час якого відбувається зміна суб'єктів управління: спочатку викладач безпосередньо здійснює управління у плануванні студентами своїх навчальних дій, поступово відбувається перехід до співуправління, а найвищим проявом є самоуправління самостійної роботи студентами.

Досліджуючи питання якості вищої освіти сучасні дослідники вважають,

що показником якості є професійна компетентність. Результати навчання відповідно до компетентнісного підходу подається у вигляді норм якості вищої освіти. Тож вважаємо застосування компетентнісного підходу як необхідної умови удосконалення, модернізації потребують традиційні моделі організації, засоби навчання та підходи до розробки змісту навчання та отримання студентами якісної вищої освіти.

Компетентнісні моделі освіти ґрунтуються на кредитній системі та модульних технологіях організації навчання. За умов використання кредитної системи навчання скорочується об'єм аудиторного навантаження, збільшується частка самостійної роботи, тому студенти в певних межах мають можливість індивідуально планувати послідовність власної освітньої траєкторії що обумовлює відповідну методичну підтримку. Щоб студент оволодів необхідними навичками виконання різних видів діяльності, треба навчити його працювати самостійно.

В умовах компетентнісного підходу під час організації самостійної роботи разом з рівневою диференціацією необхідно диференціацію за складністю (репродуктивна, пошукова, дослідницька), а також пропонувати студентам різні форми і види самостійної роботи відповідно до їх нахилів, інтересів та специфіку майбутньої професійної діяльності.

Якщо провідною ідеєю гуманізації є розвиток особистості як самоцілі, то компетентнісний підхід реалізує прагматичну установку на формування у майбутнього спеціаліста компетенцій, необхідних для відповідності сучасним вимогам ринку праці. Відповідно до компетентнісного підходу пріоритетною метою професійної підготовки є формування комплексу компетентностей, пов'язаних з самоорганізацією та саморегуляцією, що досягається шляхом залучення студентів до визначення мети, планування освітньої діяльності, підтримки і стимулювання вибору шляхів досягнення результатів у взаємодії з викладачами (управління, співуправління та самоуправління самостійною роботою).

Проведений аналіз вітчизняних та зарубіжних підходів та практики моделювання самостійної роботи студентів у закладах вищої освіти показав значення компетентнісного підходу у процесі підвищення якості освіти. Подальшого дослідження потребує змістове наповнення процесу організації самостійної роботи студентів різних спеціальностей в умовах компетентнісного підходу.

Використана література:

1. *Бордовский Г. А., Граничина О. А., Трапцын С. Ю.* Модели и методы внешнего и внутреннего оценивания качества образования в вузах : научно-методические материалы. – Санкт-Петербург : ООО “Книжный Дом”, 2008. – 340 с.
2. *Вшинякова С. М.* Профессионально образование: Словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика. – Москва : НМЦ СПО, 1999. – 538 с.
3. *Гриневич Л. М.* Привабити студентів та зупинити їх відтік можна лише якістю вищої освіти, яка зростає [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/news/>

- liliya-grinevich-privabiti-studentiv-ta-zupiniti-yih-vidtik-mozhna-lishe-yakisty-u-vishoyi-osviti-yaka-zrostaie
4. Жебровський Б. М. Формування професійної готовності директора школи до управління якістю освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Київ, 2002. – 20 с.
 5. Звонников В. И., Чельшикова М. Б. Контроль качества обучения при аттестации: компетентностный подход : учеб. пособие. – Москва : Университетская книга ; Логос, 2009. – 272 с.
 6. Инкина О. Н. Формирование самообразовательной деятельности студентов вуза в процессе обучения как условие повышения качества их подготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. – Новосибирск, 2003 – 200 с.
 7. Менеджмент в профессиональном образовании. Модуль III – Управление качеством : учебно-консультативное пособие. – Люксембург : Бюро официальных публикаций Европейских сообществ, 2004. – 156 с.
 8. Рабаданова Ш. Р. Формирование учебной самостоятельности студентов вуза на уровневой основе : автореферат дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. – Москва, 2007. – 24 с.
 9. Селезнева Н. А. Качество высшего образования как объект системного исследования. Лекция-доклад. Изд. 4-е, стереотипное. – Москва : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 95 с.
 10. Субетто А. И. Технологии сбора и обработки информации в процессе мониторинга качества образования. – Санкт-Петербург, Москва : ИЦПКПС, 2000. – 49 с.
 11. Шишов С. Е. Качество общего образования в постиндустриальном обществе // Стандарты мониторинга в образовании. – 2008. – № 5. – С. 52-56.

References:

1. Bordovskij G. A., Granichina O. A., Trapicyn S. Yu. Modeli i metody vneshnego i vnutrennego ocenivaniya kachestva obrazovaniya v vuzah : nauchno-metodicheskie materialy. – Sankt-Peterburg : ООО “Knizhnyj Dom”, 2008. – 340 s.
2. Vishnyakova S. M. Professionalno obrazovanie: Slovar. Klyuchevye ponyatiya, terminy, aktualnaya leksika / S. M. Vishnyakova. – Moskva : NMC SPO, 1999. – 538 s.
3. Hrynevych L. M. Pryvabyty studentiv ta zupynyty yikh vidtik mozhna lyshe yakistiu vyshchoi osvity, yaka zrostaie [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://mon.gov.ua/ua/news/liliya-grinevich-privabiti-studentiv-ta-zupiniti-yih-vidtik-mozhna-lishe-yakisty-u-vishoyi-osviti-yaka-zrostaie>
4. Zhebrovskiy B. M. Formuvannya profesiinoi hotovnosti dyrektora shkoly do upravlinnia yakistiu osvity : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 – teoriia i metodyka profesiinoi osvity. – Kyiv, 2002. – 20 s.
5. Zvonnikov V. I., Chelyshkova M. B. Kontrol kachestva obucheniya pri attestacii: kompetentnostnyj pohod : ucheb. posobie. – Moskva : Universitetskaya kniga ; Logos, 2009. – 272 s.
6. Inkina O. N. Formirovanie sam oobrazovatelnoj deyatelnosti studentov vuza v processe obucheniya kak uslovie povysheniya kachestva ih pidgotovki : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.01. – Novosibirsk, 2003 – 200 s.
7. Menedzhment v professionalnom obrazovanii. Modul III – Upravlenie kachestvom : uchebno-konsultativnoe posobie. – Lyukseburg : Byuro oficialnyh publikacij Evropejskih soobshestv, 2004. – 156 s.
8. Rabadanova Sh. R. Formirovanie uchebnoj samostoyatelnosti studentov vuza na urovnevoj osnove : avtoreferat dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.01. – Moskva, 2007. – 24 s.
9. Selezneva N. A. Kachestvo vysshego obrazovaniya kak obekt sistemnogo issledovaniya. Lekciya-doklad. Izd. 4-e, stereotipnoe. – Moskva : Issledovatel'skij centr problem kachestva podgotovki specialistov, 2004. – 95 s.
10. Subetto A. I. Tehnologii sbora i obrabotki informacii v processe monitoringa kachestva obrazovaniya. – Sankt-Peterburg, Moskva : ICPKPS, 2000. – 49 s.
11. Shishov S. E. Kachestvo obshego obrazovaniya v postindustrialnom obshestve // Standarty monitoringa v obrazovanii. – 2008. – № 5. – S. 52-56.

Плющ В. Н. Анализ подходов к определению понятия качества высшего образования в педагогической теории и практике.

В статье осуществлен анализ основных подходов к определению понятия качества образования. Определено качество главным параметром образования, который имеет интегральный характер и охватывает все функции и виды деятельности. Отмечено, что категория качества образования имеет прямую зависимость от меры участия студентов в образовательном процессе и самостоятельной работы студентов. В качестве модернизации и усовершенствования самостоятельной работы студентов предложено использование компетентного подхода, в соответствии с которым приоритетной целью профессиональной подготовки должно стать формирование комплекса компетентностей, связанных с самоорганизацией и саморегуляцией, что достигается путем вовлечения студентов к формированию целей, планирования образовательной деятельности, поддержки и стимулирования способов достижения результатов в режиме взаимодействия с преподавателями (управление, соуправление и самоуправление самостоятельной работы).

Ключевые слова: качество образования, профессиональная подготовка, самостоятельная работа студентов.

PLIUSHCH V. M. Analyzing approaches to determining higher education quality in educational theory and practice.

The article analyzes the main approaches to determining the concept of education quality. Within this research, quality is defined as the main parameter of education, which is rather integral and covers all the main functions and types of activity. The quality of higher professional education is viewed as a complex multilevel system of qualities and interactions between the subjects of learning. It is emphasized that the category of education quality directly depends on the degree of students' involvement in the education process and self-directed learning. It is suggested that the application of competency-based approach to the organization of student self-directed study should modernize and improve it. Indeed, this approach prioritizes the development of the competencies related to self-organization and self-management, which can be achieved through involving students in goal-setting, planning educational activities, supporting and motivating them to choose the ways for achieving expected learning outcomes during the interaction with lecturers (management, co-management and self-management of self-directed learning).

Keywords: education quality, professional education, student self-directed learning, competency-based approach.

УДК 378.053

Пологовська Ю. Ю.

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ

Створення ефективної моделі вищої освіти України, здатної адекватно реагувати на глобалізаційні виклики часу, потребує відповідних змін як в організації національної вищої системи, так і в змісті, формах і методах навчального процесу. Якісна професійна підготовка майбутніх фахівців на рівні міжнародних стандартів можлива за умови впровадження в